

Mihail K. Qaramah

**O istorie a Molitfelnicului românesc.
Evoluția formularelor Sfintelor Taine
(sec. XVI-XVII)**

Mihail K. Qaramah

**O istorie a Molitfelnicului românesc.
Evoluția formularelor Sfintelor Taine
(sec. XVI-XVII)**

*Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte IRINEU,
Arhiepiscop al Alba Iuliei*

Cultura
REÎNTREGIREA

Alba Iulia, 2022

Tehnoredactare și copertă: Andrei Motora

Colecția:
Studia Theologia

Coperta 1: *Chivot de la Mănăstirea Bistrița (Vâlcea) - desen de Ion Minoiu*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
QARAMAH, MIHAIL KHALID

O istorie a Molitfelnicului românesc : evoluția formularelor Sfintelor Taine (sec. XVI-XVII) / Mihail K. Qaramah ; carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei. - Alba Iulia : Reîntregirea, 2022

ISBN 978-606-509-519-9

2

© EDITURA REÎNTREGIREA
Str. Mihai Viteazul, nr. 16,
510010, Alba Iulia (RO)
Tel: 0258 811 690
editurareintregirea@gmail.com
www.editurareintregirea.ro

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE: <i>Altfel despre Molitfelnic</i>	9
ABREVIERI	11
INTRODUCERE	13
Obiective	14
Stadiul actual al cercetării	17
Metodologia cercetării	21
1. SURSE SLAVO-ROMÂNE	25
1.1. Manuscrise.....	26
1.1.1. <i>Biblioteca Academiei Române din București</i>	26
1.1.2. <i>Biblioteca Mitropolitană din Sibiu</i>	31
1.1.3. <i>Biblioteca Centrală Universitară din Iași</i>	32
1.1.4. <i>Biblioteca Academiei Române – Cluj Napoca</i>	32
1.2. Ediții tipărite ale Molitfelnicului slavo-român.....	33
1.2.1. <i>Molitfelnicul tipărit la Târgoviște (a. 1545)</i>	33
1.2.2. <i>Molitfelnicul de la Câmpulung (a. 1635)</i>	34
1.2.3. <i>Mystirio sau Sacrament (Târgoviște, a. 1651)</i>	36
1.2.4. <i>Molitfelnicul Mitropolitului Dosoftei (Iași, a. 1681)</i>	38
1.2.5. <i>Molitfelnicul de la Bălgrad (a. 1689)</i>	40
1.2.6. <i>Molitfelnicul de la Buzău (a. 1699)</i>	43
2. RITURILE BAPTISMALE	45
2.1. Rânduielile privitoare la nașterea omului.....	51
2.1.1. <i>Rugăciunile din sursele slavo-române</i>	51
2.1.2. <i>Rânduiala în ziua întâi, după ce femeia a născut pruncul</i>	64
2.1.3. <i>Rânduiala în ziua a treia după nașterea pruncului</i>	65
2.1.4. <i>Rânduiala în ziua a opta după nașterea pruncului</i>	67
2.1.5. <i>Rânduiala la patruzeci de zile după nașterea pruncului</i>	69
2.1.6. <i>Rânduiala pentru femeia care a pierdut sarcina</i>	72
2.2. Rânduiala facerii catehumenului, exorcismele, lepădarea de satana și unirea cu Hristos.....	72

2.3. Rânduiala Botezului, a Mirungerii și riturile postbaptismale.....	76
2.3.1. <i>Instrucțiunile introductive</i>	87
2.3.2. <i>Bindecuântarea de început și Litania mare</i>	87
2.3.3. <i>Rugăciunea sfințirii apei baptismale</i>	94
2.3.4. <i>Ungerea prebaptismală</i>	95
2.3.5. <i>Învățătura despre întreita afundare</i>	97
2.3.6. <i>Învățătură despre Botezul pruncilor</i>	98
2.3.7. <i>Psalmul 31</i>	99
2.3.8. <i>Îmbrăcarea neofitului în haine noi</i>	101
2.3.9. <i>Oferirea lumânării aprinse neofitului</i>	101
2.3.10. <i>Litania Mirungerii</i>	102
2.3.11. <i>Ungerea cu Sfântul și Marele Mir</i>	105
2.3.12. <i>Punerea cuculionului</i>	106
2.3.13. <i>„Hora” baptismală</i>	107
2.3.14. <i>Citirile scripturistice</i>	108
2.3.15. <i>Închinarea neofitului în ieration</i>	108
2.3.16. <i>Cuminecarea neofitului</i>	109
2.3.17. <i>Ritul spălării neofitului</i>	111
2.3.18. <i>Ritul tunderii părului</i>	113
2.3.19. <i>Rugăciunea alternativă de sfințire a apei baptismale</i>	115
2.4. Concluzii parțiale	116
3. RÂNDUIELILE NUPTIALE	119
3.1. Rânduiala Logodnei	121
3.1.1. <i>Rugăciunile din cadrul Logodnei</i>	121
3.1.2. <i>Descrierea Rânduiei</i>	124
3.2. Rânduiala Încununării mirilor.....	130
3.2.1. <i>Rugăciuni din cadrul slujbei Încununării mirilor</i>	130
3.2.2. <i>Descrierea Rânduiei</i>	138
3.2.2.1. <i>Instrucțiunile preliminare</i>	143
3.2.2.2. <i>Enarxa</i>	144
3.2.2.3. <i>Îmbinarea Rânduiei Încununării mirilor cu Ritul Logodnei</i>	148

3.2.2.4. Încununarea mirilor și unirea dreptelor.....	149
3.2.2.5. Citirile scripturistice	152
3.2.2.6. Sărutarea păcii.....	154
3.2.2.7. Chemarea la cuminecare, împărțășirea mirilor și paharul comun	155
3.2.2.8. Exortația paulină.....	160
3.2.2.9. Prochimenul final și „hora” liturgică.....	160
3.2.2.10. Ridicarea cununilor, procesiunea spre casa mirilor și riturile finale.....	164
3.3. Rânduiala Digamiei.....	167
3.3.1. <i>Rugăciuni din cadrul Rânduiei Digamiei</i>	167
3.3.2. <i>Descrierea Rânduiei</i>	168
3.4. Concluzii parțiale	170
4. RÂNDUIALA MĂRTURISIRII PĂCATELOR	173
4.1. Rugăciunile cuprinse în Rânduiala Mărturisirii și alte rugăciuni de iertare	174
4.2. Descrierea Rânduiei Mărturisirii păcatelor și distribuirea rugăciunilor adiționale	187
4.2.1. <i>Riturile preliminare</i>	189
4.2.2. <i>Psalzii și rugăciunile premergătoare mărturisirii</i>	192
4.2.3. <i>Îndemnurile preoțești și mărturisirea păcatelor</i>	192
4.2.4. <i>Citirile scripturistice</i>	198
4.2.5. <i>Stabilirea epitimiei, iertarea și dezlegarea pentru cuminecare</i>	199
4.2.6. <i>Rugăciunile adiționale</i>	203
4.2.7. <i>Rânduiala Mărturisirii păcatelor din ms. BAR rom. 167</i>	205
4.3. Concluzii parțiale	207
5. RÂNDUIALA UNGERII BOLNAVULUI (SFÂNTUL MASLU)	209
5.1. Rugăciunile din cadrul Rânduiei Ungerii bolnavului.....	211
5.2. Descrierea Rânduiei	217
5.2.1. <i>Enarxa</i>	217
5.2.2. <i>Canonul</i>	219
5.2.3. <i>Exapostilaria (svetilna), stihirile prosomiace și troparul</i>	221

5.2.4. <i>Litania mare</i>	222
5.2.5. <i>Sfințirea untdelemnului</i>	223
5.2.6. <i>Sistemul heptadic</i>	227
5.2.7. <i>Ungerea celui bolnav și iertarea</i>	231
5.2.8. <i>Riturile finale</i>	235
5.3. Excursus. Maslul pentru monahul și mireanul adormiți.....	237
5.3.1. <i>Considerații generale</i>	237
5.3.2. <i>Maslul pentru cei adormiți în documentele slavo-române</i>	242
5.4. Concluzii parțiale	251
6. MOLITFELNICUL DE LA RÂMNIC	
ȘI REFORMA LITURGICĂ ANTIMIANĂ	253
6.1. Molitfelnicul de la Râmnic (a. 1706).....	253
6.1.1. <i>Rânduielele privitoare la nașterea omului</i>	256
6.1.2. <i>Riturile prebaptismale</i>	257
6.1.3. <i>Botezul, Mirungerea și riturile post-baptismale</i>	258
6.1.4. <i>Logodna, Încununarea Mirilor și Digamia</i>	260
6.1.5. <i>Rânduiala Mărturisirii păcatelor</i>	264
6.1.6. <i>Rânduiala Ungerii bolnavilor</i>	266
6.2. A existat o reformă liturgică antimiană?	269
6.3. Concluzii parțiale	274
CONCLUZII GENERALE ȘI PROPUNERI	277
BIBLIOGRAFIE	287